

mogten scheuren, en niet onze klederen! mijne lieve vrienden! is het mogelijk, neemt het toch eens ter harte! blijft er toch niet langer, ongevoelig en verstokt onder! opent, opent uwe oogen toch eens! de ontfermende God wil ze voor u openen; opdat gij uwe ellende en aannaderend verderf, eens regt moogt zien. O! heft toch eens een geschrei op! weent, weent toch! o volk van Nederland! *och! of gij ook bekendet ook nog in dezen uwen dag, hetgene tot uwen vrede dient.* Och! of gij daar eens een regt gezigt van kreeg! Maar helaas! tot hiertoe schijnt het verborgen te zijn, voor uwe oogen. Tot uwen vrede en behoudenis, dient eene algemeene, opregte, spoedige bekeering. O! bekeering, bekeering alleen, kan u den vrede geven, door Gods ontfermende genade, en grondelooze barmhartigheid! Daarom is ons voornemen van deze zaak, met 's Heeren hulp en bijstand, nader te handelen, in de namiddag ure, Amen.

## BIDDAGS-PREDIKATIE.

J E R E M I A V: 3.

*O Heere! zien Uwe oogen niet naar waarheid? — Gij hebt ze geslagen, maar zij hebben geene pijn gevoeld; Gij hebt ze verteerd; maar zij hebben geweigerd de tucht aan te nemen; zij hebben hunne aangezigten harder gemaakt dan een steenrotse, zij hebben geweigerd zich te bekeeren.*

Onder alle de geschiedenissen des Ouden Testaments, zijn zonderling merkwaardig, die van Pharao, den koning van Egypten, die de heilige geschiedschrijver Mozes, ons breedvoerig heeft aangeteekend, in zijn tweede boek, genaamd Exodus, en waarvan dit volgende, de korte en voorname inhoud is:—Pharao kreeg bevel van den Allerhoogsten God des hemels, dat hij het volk van Israël, de nakomelingen van Abraham, die hij tot dus lange in zijn land, in zware dienstbaarheid en slavernij gehouden had, nu vrijelijk zou laten uittrekken naar het land, dat de Heere aan dier kinderen voorvaderen plegtig beloofd had. — Maar ziet! die hoogmoedige Monarch weigerde niet alleen deze bevelen des Heeren te gehoorzamen, maar hij antwoordde ronduit aan Mozes, dat hij den Jehovah of Heere, van Wien deze bevelen kwamen, niet kende noch van Hem wist. — Hierover was het, dat God grootelijks op dezen trotschen koning vergramd en vertoornd wierd; en willende hem doen zien, wie Hij was, nam Hij voor, dien hoogmoedigen Vorst, en zijn onderhoorig land zwaarlijk met Zijne oordelen en plagen te bezoeken, en te beproeven of Hij

hem daardoor ook, tot onderdanigheid en gehoorzaamheid aan Zijne geduchte bevelen, konde bewegen. — Tot dat einde zond God toen, in het land van Egypten; tien zeer vreesselijke plagen en oordeelen, die zoowel den koning Pharao en zijn geheele hof, als alle de Egyptenaars troffen, maar ziet! niettegenstaande deze vreesselijke plagen en oordeelen des Heeren, bleef nogtans de Egyptische Monarch, even verstokt en hardnekkig, weigerende den Allerhoogsten God des hemels te gehoorzamen; waarom de Heere, klaarlijk ziende, dat aan dezen hoogmoedigen koning van Egypten; geen vermurwen was, en dat alle Zijne geduchte oordeelen tot nog toe, op zijne versteende ziel, niets ter wereld konden uitrigten, ten laatsten hem, met eenen slag, gansch en gaar te morzelen sloeg, doende hem, op de rampzaligste en ellendigste wijze, met geheel zijn magtig heirleger sneuvelen, en jammerlijk verdrinken, in de onstuimige en woedende wateren, der roode-schelf-zee, zonder dat er een eenige ziel ontkwam. — Eene geschiedenis, mijne vrienden! wel degelijk waardig, dat wij er met onze gedachten een klein oogenblik bij stilstaan. — De trotsche en hoogmoedige koning Pharao, komt ons hier voor, als die niet ongepast kan verstrekken tot een allerlevendigst zinnebeeld, van alle verstokte en verharde zondaars en goddeloozen. Want, gelijk deze hoogmoedige vorst openlijk weigerde, de vermaningen en bevelen des Allerhoogsten Gods te gehoorzamen, en zich als een weerspannige, tegen Hem aankantte; even zoo is het ook, met vele zondaars en goddeloozen, die alle bevelen Gods in den wind slaan; die naar Zijne geduchte vermaningen, niet het minste vragen, maar die zich als wederspannigen tegen den Heere, en Zijne uitgezonden dienstknechten aankanten, roepende luid en openlijk uit, met Pharao: *wie is de Jehovah, dat ik Zijne stemme zoude gehoorzamen, ik ken den Jehovah niet.* Zond God de Heere, om dezen wederspannigen vorst te tuchtigen, en tot gehoorzaamheid te brengen, eene menigte van vreesselijke plagen, en verschrikkelijke oordeelen, over hem en zijn land; niet anders handelt de Allerhoogste ook wederom menigmaal, met de wederhoorige en verstokte zondaars en goddeloozen. Als Hij ziet dat zij naar Zijne

geboden en vermaningen niet vragen, en naar Zijne dienstknechten niet willen hooren, dan komt Hij hen ook menigmaal, met Zijne plagen en oordeelen bezoeken, straffende hen dus in Zijnen toorn, en hen kastijdende, in Zijne grimmigheid. — Maar, bleef de koning Pharao, in het midden van des Heeren vreesselijke oordeelen en bezoeken; nogtans even ongehoorzaam en verstokt; wierd zijn hart daar harder, en onbewegelijker tegen aan; het gaat al wederom menigmaal evenzoo met de zondaars en goddeloozen, ofschoon de Allerhoogste God hen slaat en bezoekt, met Zijne plagen en oordeelen, die Hij over hun en hun land, in menigte doet komen. Ofschoon Hij de kwellende roede der kastijding aan hun gebruikt, ziet men menigmaal, dat dusdanige zondaars en goddeloozen daardoor, niet alleen niet beter en gehoorzamer worden, maar dat zij zelfs nog verstokter en harder worden, tegen des Heeren oordeelen aan, in zoo verre, dat zij al hun gevoel, geheel schijnen verloren te hebben. Maar, kwam God de Heere eindelijk, en verdelgde Hij den verstokten en hardnekkigen koning Pharao, hem met al zijn volk doende verdrinken, in de wateren der schelf-zee; men ziet Hem op die zelfde wijze, ook menigmaal handelen, met hardnekkige zondaars en goddeloozen. Als God nu alle middelen ter bekeering, vruchteloos heeft aangewend; als Hij nu ziet, dat zelfs Zijne plagen en oordeelen, geheel te vergeefs zijn, en dat de inwoners er van dag tot dag, verstokter tegen aan worden, dan komt Hij ook eindelijk, wanneer Zijne lankmoedigheid nu vol geworden is, en Hij slaat de laatste hand aan het werk, met zulke hardnekkige zondaars en goddeloozen eensklaps te vernielen, en in Zijnen grimmigen toorn te verdelgen, door hunne landen geheel te verwoesten, en de inwoners aan de allergrootste ellenden over te geven. Is iemand belust, dit alles eens wederom in een levendig voorbeeld aangewezen en bevestigd te zien, hij wende zich maar wederom tot het goddelooze Joodsche volk, in de dagen van den Profeet Jeremia.

Heden morgen vertoonden wij de algemeene boosheid van dit heillooze volk, hoe er in het gansche Land, op alle Jeruzalems straten en wijken, niet een

eenige gevonden wierd, *die regt deed* enz., volgens hetgene God de Heere zelve, in een gezigt aan onzen Profeet vertoonde; nu zullen wij in dit namiddag-uur gaan beschouwen, de onbegrijpelijke verstoktheid en verharding van dat booze volk, tegen alle des Heeren oordeelen en kastijdingen aan; hoe zij daardoor, zoo min als koning Pharao, niet alleen niets gebeterd, noch vermurwd, maar integendeel, nog veel harder en onbekeerlijker tegen dezelve aan waren geworden, in zoo verre, dat God de Heere, nu niet langer lankmoedigheid en verdraagzaamheid konde oefenen, maar dat Hij dat booze en verstokte volk, noodzakelijk moest uitroeijen en verdelgen. Immers, dus luidt het antwoord, dat de Profeet Jeremia den Heere op Zijn voorstel en klagte, over de algemeene boosheid en goddeloosheid, van het Joodsche volk gaf: *o Heere! zien Uwe oogen niet naar waarheid?* enz.

Kom aan, mijne broeders en zusters! wij zullen deze Tekstwoorden wederom, eerst kortelijk uwen aandacht openleggen, en ze dan vervolgens wederom, letterlijk op ons zelve, en op ons land overbrengen en aantonen, dat Nederlands inwoners mede, sedert eenige jaren, tegen alle des Heeren plagen en oordeelen aan, met welken Hij hen, van tijd tot tijd bezocht heeft, boozter, hardnekkiger, verstokter en onbekeerlijker zijn geworden; gevolgelijk, dat er voor ons ook niet anders, dan een haastig en schielijk verderf, en eenen geheelen ondergang te wachten is, bij al dien wij ons nog niet bij tijds in waarheid tot den Heere bekeeren. O! mogt het den Allerhoogsten God behagen, dat dit alles eens konde dienen om ons tot inkeer, en waarachtige boetvaardigheid te brengen! dat deze onze leerrede daartoe nog eens, een gezegend middel mogte zijn! O! groote God! scheur toch heden eens, Uwen hoogen hemel! daal met Uwen Geest eens op Uwen knecht, en op al dit volk neder! zend heden eens eenen van Uwe Heilige Seraphinen, die Gij toch bij duizenden voor Uwen troon hebt staan; laat die de lippen van Uwen knecht, nu eens aanroeren, met eene kole vuurs van Uwen Zoon, den Heere Christus genomen, als den waren altaar; opdat hij heden zoo mag spreken, dat hij de harten van zijne

Toehoorders eens mag treffen en bewegen! o God! Gij kunt het doen; het behoeft U maar een eenige wenk, een enkel bevel woord te kosten, en het zal geschieden; amen!

Wat dan onze Tekstwoorden aanbelangt, die behelzen in zich het antwoord dat de profeet Jeremia, aan den Heere gaf op Zijne ingebragte beschuldiging, tegen het goddelooze Joodsche volk, wegens de algemeenheid van hunne boosheid en afwijking, van den Heere hunnen God; in welk antwoord de profeet, wel verre van het joodsche volk, bij den Heere te verontschuldigen, integendeel alles, wat de Jehovah tegen dat volk had ingebracht, niet slechts toestemt, maar hetzelfde nog nader vast maakt en bevestigt; zoo dat er in dit antwoord, dan eigenlijk twee deelen zijn, waarvan het eerste is, des profeets toestemming en berusting in alles, wat de Jehovah tegen het Joodsche volk, wegens de algemeenheid hunner Goddeloosheid had ingebracht! welke toestemming hij aldus voorstelt: *o Heere! zien Uwe oogen niet naar waarheid?* (2) de nadere aandrang, die hij deed, om des Heeren beschuldiging volkomen te bevestigen, door eene nadrukkelijke vertooning, van des volks onbekeerlijkheid, en ongelooflijke verstoktheid en hardnekkigheid, tegen alle Gods plagen en oordeelen aan, stellende dezelve aldus voor: *Gij hebt ze geslagen, maar zij hebben geene pijn gevoeld.*

Het eerste stuk dan aanbelangende; de Jehovah, willende de algemeenheid aantonen, van der Joden gruwelen, verval en goddeloosheid, had aan onzen profeet bevolen, *dat hij zoude omgaan door de wijken van Jeruzalem, en toezien of er een was die regt deed*, enz.; daarop geeft deze nu, aan den Allerhoogsten God, dit volgend antwoord: *o Heere! zien Uwe oogen niet naar waarheid?* — De profeet begint zijne aanspraak, op eene zeer ootmoedige, en eerbiedige wijze, noemende God met Zijnen Naam Jehovah of Heere. *Jehovah*, is Gods heilige gedenksnaam, die uitdrukt de volmaaktheid van Zijn Goddelijk Wezen; en dien Hij daarom nimmer aan iemand van Zijne schepselen wil gegeven hebben, maar dien Hij alleen geheel voor zichzelve behoudt; willende ook met dien naam van Zijn volk, en van hen, die

tot Hem naderen, benoemd worden. Hierom spreekt Jeremia hier dan ook den Heere met dien naam aan zeggende: *o Jehovah!* als wilde hij zeggen: O vreeselijke en Almagtige Opperheer! groote Koning aller koningen, die noodzakelijk zijt, en bestaat uit U eigen zelve, en die altijd ook bevonden wordt die Gij zijt, namelijk: de getrouwe waarmaker van alle uwe geduchte beloften en bedreigingen; bij Wien geene de minste verandering is, noch eenige schaduw van omkeering; o vreeselijke en hooge God! o Jehovah of Heere! — en wat heeft de Profeet nu dien Jehovah of Heere te zeggen? *en zien*, vraagt hij Hem, *Uwe oogen niet naar waarheid?* — Vooraf moeten wij U zeggen aandachtigen! dat hier de overzetting, van onze taalsmannen, wederom eenigzins moet veranderd worden; en dat het geene zij hier door *waarheid* vertolken, door *geloove* moet worden overgezet; want hier ontmoeten wij het zelve grondwoord, dat de Heere in Zijn gesprek te voren ook gebruikt, willende dat Jeremia zou zien en vernemen, naar een die regt deed en waarheid zocht. Nu hebben wij u in het morgenuur getoond, dat het Hebreeuwsche grondwoord, aldaar niet door *waarheid*, maar door *geloove* moet worden overgezet, dewijl het meermalen om het ware zaligmakend geloof te beteekenen, van de heilige schrijvers gebruikt wordt. — Nu heeft het hier even dezelfde beteekenis, als in het vorige eerste vers, en dus moet het hier dan nu ook weder vertaald worden door *geloove*, op deze wijze: *zien Uwe oogen niet naar geloove?* Het onderwerp van des Profetens vraagswijze voorstelling aan Jehovah, is dan het *geloof* namelijk: het ware zaligmakend geloof, zoo als dat door den Heiligen Geest, in der uitverkoren zielen gewerkt wordt, waardoor zij met den Zone Gods, op het naauwst worden vereenigd, gemeenschap aan Hem krijgen, en dus *eenig* met den Heere leven, volgens Hab. II: 4, *de regtvaardige zal door Zijn geloove leven*. Van dat *geloove* nu, waardoor de uitverkoren zondaar, aldus met den Heere gemeenschap krijgt, en voor eeuwig behouden wordt, doet de profeet hier nu aan Jehovah, deze vraagswijze voorstelling: *en zien Uwe oogen niet naar geloove?* Hij spreekt van des *Heeren oogen*. Het is bekend dat God, een geheel zuiver

geestelijk wezen zijnde, ook in eenen eigenlijken zin, geene menschenlijke ledematen, en dus ook geene oogen kunnen worden toegeschreven; maar als dit geschiedt, zulks dan geheel oneigenlijk, en op eene Gode betamelijke wijze, moet worden opgevat. Op dezelfde wijze moet dit nu hier ook geschieden. Jehovah's *oogen* beteekenen eigenlijk Zijne alwetenschap, waardoor Hij alles ziet en weet. Als nu God de Heere gezegd wordt, met Zijne oogen *ergens naar te zien*, dan beteekent zulks, niet slechts *blootelijk*, dat Hij iets weet en kent, maar wel inzonderheid, dat Hij iets ziet en weet, met genegenheid en goedkeuring; dat Hij iets, met een toegenegen oog en gezigt aanschouwt, zoekt en goedkeurt. Even als onder ons menschen kinderen, als wij iets gaarne zien, goedkeuren en begeeren; dan zijn wij gewoon, dat met een vriendelijk oog te aanschouwen, en daar naar te zien; dan geven wij, met ons oog of gezigt zelfs te kennen, dat zoo iets, daar wij op zien, ons bekoorlijk en aangenaam is, daar in tegendeel, als wij ergens, onze onaangenaamheid, tegenzin en afkeerigheid, omtrent willen betuigen, onze oogen van zoo iets, schielijk afwenden, zonder het te willen aanzien. Zoo dan, de spreekwijs, die Jeremia hier gebruikt, dat Gods, of Jehovah's *oogen naar geloove zien*, zegt en beteekent eigenlijk niet anders, dan dat God een zoodanig geloof, niet alleen zonderling goedkeurt, en voor aangenaam houdt; maar dat Hij hetzelfde ook zeer begeert; dat Hij daar in een groot welbehagen heeft enz. Zoo dat de Profeet hier dan eigenlijk mede wil uitdrukken, de zonderlinge begeerte van God, tot het geloof; Zijn welbehagen, dat Hij daar in schept; hoe Hij dat, als een noodzakelijk middel, ter zaligheid en ter behoudenis, van een iegelijk eischt en vordert enz. — Dat hij dit nu aan den Heere vraagswijze voorstelt, Hem vragende: *Heere! zien uw oogen niet naar geloove?* Zulks geschiedt, om de zaak, met des te meer nadruk te bevestigen, als wilde Hij zeggen: Jehovah! Uwe oogen zien immers naar geloof; dat eischt, dat vordert gij immers, als een noodzakelijk stuk van allen, die met U gemeenschap willen houden? En de zaak zelve ingezien zijnde, is immers ook ten volle waarachtig? Want, dat Gods oogen

zonderling, naar een waar en opregt geloove zien; dat Hij dat van een ieder eischt en vordert, die met Hem en Zijnen Zoon, gemeenschap zal houden, wordt ons, den geheelen bijbel door, overvloedig geleerd; overal immers, eischt en begeert Jehovah dit geloof; van den uitverkoren zondaar; het is de eenige voorwaarde, die Hij, aan Zijne zijde, in het verbond der genade, van dien zondaar afvordert; zonder dat geloof, wil Hij met den zondaar, geene gemeenschap houden: want zonder hetzelfde, is het onmogelijk, den Heere te kunnen behagen. Zoo dan, de Profeet stelt dit stuk hier te regt ter neder, als eene vaste en ontwijfelbare waarheid, zeggende: *o Jehovah! zien Uwe oogen niet* enz. En let wel! dat stelt hij hier voor bij wijze van een antwoord, dat hij aan Jehovah gaf, op Zijne ingebragte beschuldiging, tegen het Goddelooze Joodsche volk. De Heere had aan Jeremia bevolen, dat Hij zoude omgaan, door alle wijken en straten van Jeruzalem, en toezien, vernemen en zoeken, of hij daar ergens iemand vond, die regt deed, en het geloove zocht. Daarop antwoordt de Profeet nu hier, met deze vraagsgewijze voorstelling: *O Heere! zien Uwe oogen niet* enz. Iemand zal mogelijk denken, hoe dit vraagsgewijze antwoord van onzen Profeet, kan worden begrepen, toepasselijk te zijn op Jehovah's gesprek, wegens de algemeene boosheid des Joodschen volks, aan den Heere gedaan? Het is waar, in den eersten opslag schijnt dit antwoord van den Profeet, op Jehovah's redenen, niet wel te vleijen, waarom wij de uitleggers hier dan een weinig verlegen vinden, hoe zij des Profeets reden best met die, welke de Heere tot hem gesproken had, zullen te zamen knopen, en overeenbrengen. Doch, als men er wel acht opgeeft; is dit zoo moeilijk niet aandachtigen! Wij begrijpen het op deze wijze: de Jehovah wilde, dat Jeremia alomme, in het Joodsche land, zoude gaan vernemen en zoeken, of hij er te dezer zijde, een konde vinden en aantreffen, die waarlijk geloofde, en in Jehovah's regten wandelde. Nu verschoont de Profeet zich hier van bij den Heere, en oordeelt deze naauwkeurige zoeking en navorsching, naar eenen opregten geloovigen, onder het Joodsche volk, geheel te vergeefs en onnoo-

dig, dewijl hij wel verzekerd was, dat hij er zoo eenen, nergens zoude vinden; dat hij nergens eenig waar geloof, al zocht hij er ook nog zoo na, zoude aantreffen; en dat hij met eenen huichelaar, die maar een uiterlijk geloof vertoonde, (hoedanigen er thans, in het Joodsche land genoeg waren,) voor den Heere niet zou kunnen bestaan, dewijl die zag naar een waar- zalmakend- opregt geloof; en dus wil hij hier dan, met die vraagswijze voorstelling, *o Heere zien* enz, eigenlijk dit te kennen geven: *o Jehovah!* zoude ik volgens Uw bevel, alle de wijken en straten van Jeruzalem doorgaan, om te vernemen, en te zien, naar eenen waren geloovigen, die in uwe geboden en regten wandelt; wel Jehovah! hoe zou ik er zoo eenen kunnen vinden, want Uwe oogen zien immers, naar een waarachtig, zalmakend geloof; zulk, en geen ander geloof zoekt en begeert Gij; wel nu, ik ben verzekerd, dat er niemand te vinden is, in het geheele Joodsche land, die zulk een geloof heeft, en die openlijk in uwe regten wandelt; en daarom, verschoon mij toch van de uitvoering, van dit Uw bevel, want het zoude geheel te vergeefs en vruchteloos zijn. Gij begeert, en ziet alleen naar een opregt geloof, dat de ziele heiligt, en dat weet ik nergens, in de wijken en straten van Jeruzalem te vinden. Ziet! op deze wijze, begrijpt een ieder nu, hoe deze woorden van den Profeet, zeer gepast slaan, op het gene Jehovah, van de algemeene goddeloosheid des Joodschen volks, tot Hem gesproken had; hoe hij dit gesprek des Heeren en Zijne ingebragte klagt, tegen dat booze en zondige volk, daardoor ten volle instemt, en gelijk als beaamt. Doch, hiermede houdt de Profeet nu niet op; neen, hij gaat verder voort, en vervolgt zijne reden; hij bevestigt Jehovah's ingebragte beschuldiging tegen het goddelooze volk, nu nog nader, aantoonende de verschrikkelijke verstoktheid, en hardnekkigheid van dat volk, tegen zoo menigvuldige plagen en oordeelen, met dewelken Jehovah hen, en hun land, van tijd tot tijd zwaarlijk bezocht had; doch, waardoor zij nog slimmer, verëelder en onbekeerlijker dan te voren waren geworden, *Gij hebt ze geslagen*, spreekt hij verder tot den Heere *maar zij hebben geene pijn gevoeld*.

*Gij hebt ze geslagen*, zoo vervolgt de Profeet tot Jehovah te spreken, en het heillooze en booze Joodsche volk voor Hem te beschuldigen; *maar zij hebben geene pijn gevoeld*. Twee dingen getuigt hij hier van het Joodsche volk, namelijk, dat de Jehovah hen had *geslagen*, en zelfs *verteerd*; maar dat zij nogtans van die slagen *geene pijn hadden gevoeld*; dat zij, niettegenstaande de Jehovah hen dus *verteerd* had, evenwel halstarrig hadden *geweigerd de tucht aan te nemen*. De Heere had hen geslagen namelijk, met Zijne oordeelen en bezoeken, die Hij van tijd tot tijd op hen en hun land had uitgezonden. De Profeet bedoelt hier in eene zinspeling, de burgerlijke regtspleging, in welke men de misdadigers gewoon is met roeden te slaan en te geeselen, om hen daardoor over hunne gepleegde misdaden te kastijden en te straffen; en langs dien weg, is het mogelijk, tot beterschap en tot inkeer te brengen. Op dezelfde wijze getuigt nu Jeremia hier, dat de Jehovah het goddelooze Joodsche volk ook, wegens hunne boosheid en goddeloosheid, met de roede Zijner oordeelen had getuchtigd en geslagen; waarmede hij dan niet anders wil te kennen geven, dan dat de Heere van tijd tot tijd, dit heillooze Joodsche volk, met Zijne oordeelen zwaarlijk had bezocht; dat Hij, als een regtvaardig en vergramd Rigter, hen meermalen had gekastijd, en met den geesel Zijner oordeelen had geslagen, even als den hardnekkigen koning Pharao, om te beproeven, of zij door dat middel, ook tot inkeer konden gebragt worden; gelijk er alzoo staat Jes. V: 25 *daarom is de toorn des Heeren ontstoken tegen Zijn volk; en Hij heeft tegen hetzelfde Zijne hand uitgestrekt, en Hij heeft het geslagen*. Ziet ook Jerem. XIV: 19. En zoo kwam God hier dan met het Joodsche volk te handelen, gelijk Hij zulks aan het volk van Israël, door hunnen Profeet Mozes reeds had doen bedreigen, dat wanneer zij van Zijne wegen kwamen af te wijken, en tegen Hem ongehoorzaam te worden, niet meer wandelende in Zijne regten en inzettingen, dat Hij hen dan met Zijne oordeelen zoude komen bezoeken, slaan en kastijden; en dat had de Heere nu al zeer dikwijls gedaan, Hij had hen met de roede Zijner grimmige oordeelen, van tijd tot tijd bezocht en geslagen; en

dat niet op eene ligte, maar op eene zeer strenge en harde wijze; want zulks geeft de Profeet te kennen, met er bij te voegen, dat de Jehovah, dit volk niet slechts alzoo met Zijne oordeelen had gekastijd en geslagen, maar zelfs *verteerd*. Dit laatste geeft te kennen, de schadelijkheid van deze oordeelen en kastijdingen des Heeren, omtrent het goddelooze Joodsche volk; de Jehovah had hen daardoor, gelijk als *verteerd*; dat is: merkelyk verminderd in magt en vermogen; in eere, aanzien, rijkdommen, inwoners, enz.; zoo dat zij door die oordeelen, grootelyks in dit alles waren verzwakt geworden, en een goed gedeelte van hunne krachten, volk, aanzien en vermogen hadden verloren. Eene zoodanige verteering of vermindering van een volk, is God de Heere doorgaans gewoon, voornamelyk uitvoeren, door deze drierlei soort, van zeer vreesselijke en schandelijke oordeelen; namelijk: door hongersnood, door het zwaard en door pestilentie; gelijk Hij die alle drie aan het Joodsche volk bedreigt, Jerem. XIV: 12. Behalve deze, heeft God nog eene menigte van andere oordeelen en bezoeken, die Hij mede gewoon is te gebruiken, om een goddeloos volk en land daardoor, al van langzamerhand, gelijk als te verslinden en te *verteeren*. Alle die bezoeken, alle die plagen, alle die vreesselijke en schadelijke oordeelen nu, had Jehovah van tijd tot tijd, dit heillooze en booze Joodsche volk, in groote menigte toegezonden; en daar mede had Hij hen nu, niet slechts *geslagen*, en zwaarlijk gekastijd; maar zelfs grootelyks beschadigd, verzwakt en *verteerd*; zoo dat zij op verre na, nu zoo magtig en ontzaggeelyk niet meer waren, als te voren; want, dit kan hier uit klaarlijk worden afgenomen, dat God te dier tijd, eene menigte van magtige vijanden, tegen hen verwekt had, die tegen hen oorloogden, en van dewelken zij nederlaag op nederlaag kregen, in zoo verre, dat hunne goddelooze koningen gevankelyk van hen werden weggevoerd; de koning Joahas naar Egypten; en de koningen Jojakim en Jehojakim naar Babel, te gelijk met de aller-kostelykste vaten des tempels, gelijk blijkt uit 2 Chron. XXXVI: 3. Daarom zeide de Heere tot hun Jes. I: 7, *uw aardryk is eene verwoesting; uwe steden zijn met den vure verbrand; uw land dat verteeren de*

*vreemden in uwe tegenwoordigheid.* Ziet! zoo had God dit booze Joodsche volk thans ter tijd door Zijne oordeelen, voor een groot gedeelte, gelijk als verteerd, en van hunnen luister, welvaart, magt en sterkte beroofd. Maar wat was nu het gevolg van deze slaande hand des Heeren geweest? — Was dit volk daardoor wijzer en voorzigtiger geworden, en gekomen tot inkeer, berouw en bekeering? Gansch niet, mijne vrienden! hoort wat er onze Profeet van zegt! Gij hebt ze geslagen en verteerd, zegt hij: *maar zij hebben geene pijn gevoeld; zij hebben geweigerd de tucht aan te nemen.* Zij hadden geene pijn gevoeld; dat is: deze gedurige slagen van Jehovah's vreeselijke oordeelen, hadden op hunne zielen geene de minste uitwerking gemaakt, noch eenige smart, pijn noch wonden veroorzaakt; even als een misdadiger, wiens rug, door het gedurig slaan met roeden, gelijk als verhard en verëeld wordt, zoodat hij op het laatst van de allerfelste geeselslagen, geen of weinig gevoel meer heeft, maar die op zijnen harden huid, gelijk als ongevoelig afkaatsen. Evenzoo was het hier nu ook gegaan, met het goddelooze Joodsche volk; zij hadden de gedurige felle slagen, van Gods oordeelen niet gevoeld; zij hadden zich dezelve niet aangehouden; zij hadden er geene de minste droefheid over, noch pijn, noch smart van gehad; integendeel, zij hadden die oordeelen des Heeren ligt geacht, en ze gelijk, als niet eens in het hoofd geslagen; zoo verre was het er van daan, dat zij door een smartelijk gevoel vandes Heeren grimmigheid en oordeelen, eenigzins tot inkeer en tot beterschap zouden zijn gebracht geworden; in plaats van onder Gods slaande hand te roepen: *o! Wee mij, over mijne breuke! mijne plage is smartelijk;* zoo hadden zij integendeel geroepen: *dit is immers eene krankheid die ik wel dragen zal!* gelijk de Profeet zelve getuigt kap. X: 19, ziet! zoo hard, zoo ongevoelig was dit volk geweest, onder alle des Heeren strenge oordeelen, met welken Hij hen sedert eenigen tijd herwaarts, zoo zwaarlijk geslagen en bezocht had. Zij hadden dan geene smart, *geene pijn gevoeld.* Had des Heeren slaande hand dit booze volk dan geene pijn kunnen verwekken, zoo kon het ook niet anders zijn, of zij moesten in het midden van alle die oordeelen en

bezoeken, nogtans even verkeerd en goddeloos blijven; en dat was ook zoo; want, zoo voegt er de Profeet verder bij, dat zij *hadden geweigerd de tucht aan te nemen.* Het aannemen van de tucht, is eigenlijk niet anders, dan dat men zich door des Heeren oordeelen en kastijdingen, laat tuchtigen en tot inkeer en beterschap brengen; gelijk Salomon alzoo vermaant Spreuken III: II, *mijn zoon! verwerpt de tucht des Heeren niet, en zijt niet verdrietig over Zijne kastijding.* Dit aannemen van de tucht is het einde of oogmerk van Jehovah's oordeelen en kastijdingen; daarom bezoekt en slaat hij de zondaars en goddeloozen met dezelve, opdat zij daardoor ten goede zouden getuchtigd worden. Even als een Vader zijnen zoon, dien hij lief heeft, met de roede slaat en kastijdt; hij doet dat met geen ander oogmerk, dan opdat zijnen zoon, door die tuchtiging beter zoude worden, en hem, zijnen vader, meer zoude gehoorzamen en vreezen dan te voren. In dien zin spreekt de Profeet Jesaïas van Gods oordeelen Kap. XXVI: 9, daar hij tot den Heere zegt: *want, wanneer uwe gerigten op der aarde zijn, zoo leeren de inwoners der wereld gerechtigheid.* Doch dat einde, dat gewenschte oogmerk, had de Heere nu met Zijne oordeelen en kastijdingen, bij het Joodsche volk niet getroffen; neen, zij hadden geweigerd de tucht aan te nemen. Dit getuigt hij daarom ook zelve Jerem. II: 30, daar Hij dit booze geslacht dus aanspreekt: *te vergeefs heb ik uwe kinderen geslagen; zij hebben de tucht niet aangenomen.* De Profeet wil hier dan met deze beschuldiging, *zij hebben enz.,* niet anders te kennen geven, dan dat alle die zware oordeelen en bezoeken van God, met welken Hij nu sedert zoo vele jaren herwaarts, dit booze en hardnekkige volk geslagen, ja verteerd had, ten eenemaal vruchteloos, en te vergeefs geweest waren; dat zij er in het aller minste niet door getuchtigd of gebeterd waren geworden; dat zij er gansch geene gerechtigheid uit geleerd hadden; integendeel, dat zij daardoor hoe langer hoe meer van den Heere waren afgeweken, en het hoe langer hoe meer door hunne goddeloosheid tegen hem verdorven hadden, zoo dat God tot hun moest zeggen Jes. I: 5, *waartoe zoudt gij meer*

*geslagen worden enz.* En wilde de Heere, dat het hier nog maar bij had mogen blijven, maar ziet! de Profeet slaat hier nu nog een toon hooger, en belijdt voor den Heere, dat dit Zijn volk, niet alleen door dit slaan en vertecren met Zijne oordeelen niet het minste was gebeterd, maar zelfs dat het tegen alle die oordeelen en zware bezoeken aan, nog veel goddelooser, hardnekkiger en verstokter was geworden. Want, alzoo getuigt hij verder: *zij hebben hunne aangezigten harder gemaakt, dan een steenrots.* — De spreekwijs van het aangezigt *te verhard*en, of *harder te maken*, dan een steenrots, is eigenlijk eene beschrijving, van de aller grootste onbeschaamdheid en verstoktheid; wanneer iemand zoo verre in zijne boosheid is gekomen, dat hij daarvan geene de minste schaamte heeft, maar alle eerlijkheid, schaamte en schande, gelijk als uitgetrokken heeft, zoo dat er aan hem nu niet meer te doen valt, noch geene zalf meer, gelijk men zegt, is te strijken. Dit nu wordt omschreven als eene verharding, of hard maken van het aangezigt, omdat het aangezigt, gelijk als de zitplaats is der schaamte, waaruit men iemands schaamte kan merken, dewijl de schaamte iemands aangezigt rood maakt. En zoo is het schielijk veranderen en rood worden van iemands aangezigt, dan in sommige gevallen een klaar en levendig teeken, van eene eerbare schaamte, die zoo in iemands ziele huisvest; daar in tegendeel onbeschaamde menschen, die van geene eere, noch schaamte meer weten, maar de schande door zijn, gelijk men zegt, ook zelden in het aangezigt rood worden of veranderen, die hebben een verhard en verstokt aangezigt, waaraan, gelijk het spreekwoord zegt, geen verbleeken noch verblozen meer is; de zoodanigen hebben aangezigten harder als een steenrots en diamanten, waar geene de minste indrukken van beweging, schaamte en aandoening, meer in kunnen gemaakt worden. De Heilige Geest schildert ons zulke schaamtelooszen, anders wel af, als die bezitten een *hoeren voorhoofd*, dat *weigert schaamrood te worden*, omdat eene vuile hoer, door zich met alle man schandelijk te vermengen, met der tijd, alle beweging van schaamte en eerlijkheid zoodanig kwijt raakt, dat zij de allerschandelijkste dingen kan

apreken en bedrijven, zonder in het minste daarover te bloozen. Zoo was het nu met het goddelooze volk der Joden, in dezen tijd ook; zij waren nu tot dien trap van verstoktheid en goddeloosheid gestegen, dat zij van alle schaamte en eerbaarheid, geheel ontbloot waren, en hunne *aangezigten harder gemaakt hadden, dan een steenrots.* En dus zijn deze woorden, van den Profeet hier dan, eene allerlevendigste beschrijving, van den allergrootsten staat van verstoktheid, boosheid en verharding, waarin en waartoe, een zondig volk kan komen. Zoo lang er nog maar geringe indrukken, van eerlijkheid en schaamte, in eens zondaars ziele of gemoed, overig zijn, zal hij ten minsten nog voor de wereld, zijne gruwelen eenigzins inhouden; hij zal nu en dan, nog weleens, met eenige kleine beweging en aandoening, in het hart kunnen getast worden, maar, wanneer de zondaar, eens vooral, alle schaamte geheel heeft uitgeschud; als hij alle indrukken van deugd, ten eenemaal uit zijne ziele heeft verbannen, dan is alles voortaan te vergeefs; dan zijn er geene banden noch koorden meer die dusdanigen zondaar kunnen vast, of eenigzins in den loop zijner gruwelen tegenhouden. En op die wijze was het nu met het Joodsche volk; zij hadden nu alle eerlijkheid en schaamte, geheel uitgetrokken en weggeworpen; zij hadden nu hunne aangezigten harder gemaakt dan een steenrots; en dus viel er nu aan zulken boozen, schaamtelooszen en verstokten volk, in het allerminste niet meer te doen; noch plagen, noch oordeelen, noch bestraffingen, noch vermaningen; alles was nu voortaan vruchteloos en te vergeefs. De Profeet voegt er, om de maat hunner verstoktheid en schaamteloze boosheid, voorts geheel vol te meten, nog voor het laatste bij: *zij hebben geweigerd zich te bekeeren.* Over de bekeering zullen wij thans niet breedvoerig spreken, maar alleen zeggen, dat de bekeering in het gemeen, niet anders is, dan wanneer een zondaar in zijnen boozen zondenloop, gestuit wordende, daarvan afstapt, en met eene hartelijke droefheid en leedwezen, over zijne vorige zonden, tot den Heere weder keert; Hem ernstig smeekt om der zelve genadige vergeving, en voortaan van ganscher harte voorneemt, den Heere te dienen en

te vreezen, en in Zijne regten en inzettingen te wandelen. Tot zulk eene bekeering nu, had Jehovah dit goddelooze Joodsche volk, nu zoo menigmaal en zoo vele jaren lang, laten roepen en noodigen, en hen door allerhande middelen en wegen, tot dezelve getracht te brengen; daartoe had Hij hen zelfs met Zijne oordeelen *geslagen* en *verteerd*; maar wat was het? — Het was alles tot nog toe, geheel en al vruchteloos geweest; *zij hebben geweigerd*, zegt Jeremia, *zich te bekeeren*; zij hadden tot op dien huidigen dag, van geene bekeering willen weten, maar waren hoe langer hoe onbeschaamder en onbekeerlijker geworden; de Jehovah had Zijne handen den ganschen dag te vergeefs uitgebreid, tot het booze, verstokte en wederspannige volk; *maar zij hadden geweigerd zich te bekeeren*.

Daar schiet nu niet anders over, dan dat wij deze verhandelde woorden van den Profeet, nog kortelijk zetten en brengen, in hun verband en samenhang, met de vorigen. De Profeet spreekt hier dit alles zoo, bij wijze van een antwoord, dat hij aan Jehovah geeft, op Zijne nadrukkelijke en ernstige *beschuldiging*, die Hij tegen het Joodsche volk, in de twee vorige verzen had ingebracht. De Heere had aan Jeremia bevel gegeven, dat hij zoude omgaan, door alle wijken en straten van Jeruzalem, en daarnaauwkeurig toezien, zoeken en vernemen, of hij ergens iemand konde vinden, die openlijk het regt des Heeren deed, een ongeveinsd geloove zocht, met belofte bijaldien Jeremia maar zoo eenen konde aantreffen, dat Hij Jehovah dan om dien eenen, het gansche volk nog zoude genadig zijn, en hen sparen. Daarop antwoordt de Profeet hier nu den Heere, en verklaart Hem, dat hij geheel te vergeefs zoude omgaan, door Jeruzalems straten en wijken; dewijl hij wetende, dat Hij, Jehovah niet, dan een waar en opregt geloof begeerde, wel verzekerd was, dat bij niemand in het Joodsche land, nu een dusdanig geloof werd gevonden; dat het gansche volk nu integendeel, op den droesem hunner ongerechtigheid en boosheid, ten eenemaal was verstijfd geworden; dat zij, in het midden van des Heeren menigvuldige oordeelen en bezoeken, met welken Hij hen, niet alleen

geslagen, maar zelfs verteerd had, niet alleen gansch verstokt en ongevoelig waren gebleven, maar zelfs te dier tijd, alle schaamte over hunne gruwelen, geheel hadden uitgeschud, en openlijk geweigerd hadden, zich tot den Heere te bekeeren; zoo dat er nu gevolgelyk, niet anders aan te doen viel, dan dat de Heere maar aanstonds de laatste hand aan het werk sloeg, en met dit booze, verstokte, onbekeerlijke en schaamteloze volk, eene geheele omkeering en voleinding maakte, want dat is zeker geliefden! en de ondervinding van alle tijden en eeuwen, leert het ons zeer klaar, dat de versmading van Gods kastijdingen en oordeelen, en de verstoktheid en onbekeerlijkheid van een volk daar onder, de waarachtige middelen zijn, om het verderf Gods te verhaasten, en te maken dat God eene voleinding brengt, over een land of volk. O! ziet en leert dat eens aandachtig, uit des Heeren Woord! Ezechiël XXI: 13 *als er beproeving was, wat was het toen? Zoude er dan ook geene versmadende roede zijn, spreekt de Heere, Heere? Ziet! eerst zendt God Zijne beproevingen vooraf, door eene menigte van plagen en oordeelen, dewelke Hij over een volk uitstort, om het te beproeven, of Hij hen langs dien weg ook tot inkeer en bekeering kan brengen; maar als dat alles niet kan helpen, dan komt eindelijk Zijne versmadende roede. Ziet ook Jes. IX: 12, 13 en Jes. XLII: 24, 25. Hoe zoude dit toch anders kunnen zijn? Want de versmading van des Heeren oordeelen en kastijdingen, en de onbekeerlijkheid van een volk daar onder, is de allerhoogste en uiterste verzwaring van de zonden, en eene gansche verwerping van de laatste middelen, die God tot behoud van een volk gebruikt. Daarom moet Hij dan het verderf en de ondergang van zoo een volk verhaasten. Ziet Levit. XXVI: 23—25! en daarom vraagt Job, Kap. IX: 4 *wie heeft zich tegen Hem verhard en vrede gehad?* gelijk dit dan ook kort daaraan, evenzoo uitgevallen en gebeurd is; want God de Heere ziende, dat de boosheid, en de schaamteloze gruwelen, van dit heilloos Joodsche volk nu tot den hoogsten top waren gestegen; dat de maat van dezelve nu vervuld was, en dat er Zijne regtvaardigheid en heiligheid aan was gelegen*

zulk volk, naar verdiensten gehandeld en gestraft wierd, verwekte tegen hetzelfde, den geweldigen en magtigen koning van Babel, Nebukadnezar, die met een vreesselijk en ontelbaar heirleger in hun land viel, en dat tegelijk met de stad Jeruzalem en den heerlijken tempel, geheel en al vernielde, omkeerde en verwoestte, en alle de heillooze inwoners met zich nam, en als slechte en verachte slaven, gevankelijk voerde naar Babel, alwaar zij toen zeventig jaren lang, in eene zeer harde en ellendige slavernij, vervreemd van den God hunner vaders hebben gezeten; en meest allen te zamen, op de droevigste en rampzaligste wijze zijn gestorven, zonder immer hun verwoeste vaderland te hebben mogen wederzien. Ziet! zoo waarachtig is het, dat de wijze koning Salomo elders zegt, namelijk Spreuken XXV: *! een man die dikwijls bestraft zijnde, de nek verhardt, zal schielijk verbroken worden, zoo dat er geen genezen aan zij.*

Hiermede hebben wij den droevigen en rampzaligen toestand des Joodschen volks, ten tijde van Jeremia, dan nu wat nader ingezien. Helaas! of het met dat volk maar alleen in dier voege gelegen ware geweest, en dat het niet even eens, ook heden, met het volk van Nederland en met ons allen gesteld ware! maar dit moest ons gezamenlijk strekken, tot eene bittere droefheid dat, al wat in den Tekst gezegd is, van het oude Joodsche volk, ook even eens waarachtig is, van het gansche volk van Nederland. Alle deze stukken en zaken, moeten ook in der waarheid van ons allen getuigd worden: (1) dat God ons Nederland heeft *geslagen*; (2) dat Hij hetzelfde heeft *verteerd*; (3) dat wij nogtans *geene pijn* van alle die slagen Gods *gevoeld hebben*; (4) dat wij tot hertoe, ganschelijk hebben *geweigerd de tucht aan te nemen*; integendeel, dat wij onder alle Gods zware kastijdingen en oordeelen, nogtans *onze aangezigten harder hebben gemaakt dan een steenrots, en geweigerd hebben ons te bekeeren.*

1. Van den morgen zagen wij de schrikkelijke zonde en afwijking van Nederland, tot welk eene hoogte van schuld en ongerechtigheid wij thans gekomen, en allengskens opgeklommen zijn; hoe alles gansch jam-

merlijk onder ons vervallen, verdorven, en van den Heere afgeweken is; hoe groot en klein, jong en oud, overheden en onderdanen, geestelijken en wereldlijken, gezamenlijk in den hoogsten graad tegen den Heere overtreden, en allen gelijkelijk hunne wegen, voor Zijn aangezicht schrikkelijk verdorven hebben. Dit is alzoo niet geliefden! van gisteren of van heden, maar reeds van oude tijden af; van jaar tot jaar is Nederlands ongerechtigheid, als een watervloed opgerezen, en heeft allengskens, aan en toegenomen tot die hoogte waar dezelve nu toe gekomen is. Dit konde de Heere, die een heilig en regtvaardig God is, en in Wiens oogen het kwaad een gruwel is, alzoo geenszins ongestraft laten; maar Hij heeft dit Land, om deszelfs ongehoorzaamheid en toenemende goddeloosheid, van tijd tot tijd zwaar moeten straffen, met den geesel en de roede Zijner kastijdingen en oordeelen. Wanneer wij dit eens aandachtig komen te overwegen, zoo zullen wij zeer klaar kunnen bespeuren, hoe de regtvaardige God op ons en ons Land, van eenen langen tijd herwaarts, zeer zwaar vertoornd is geweest, en daarom hetzelfde van jaar tot jaar ook zeer zwaar *geslagen* en bezocht heeft, met vele scherpe kastijdingen en oordeelen. Maar niet alleen heeft God zoodanig ons Land *geslagen* in den voorleden tijd, maar ook nog heden rust Zijne bezoekende hand immers nog zeer zwaar op ons; want (1) alle die zware en geestelijke oordeelen, die wij opgenoemd hebben, leggen tegenwoordig niet alleen nog zoo op ons, maar nemen zelfs dagelijks hand over hand meer toe. O! wie die maar een weinig gezigd heeft van de verbrekinge Jozefs, en er niet geheel blind en zorgeloos onder leeft, moet het riet met droefheid zien en bekennen, dat Gods hand, in de zwaarste geestelijke oordeelen tegen ons opgeheven is? want ook onze zonden en goddeloosheid zelfs, is een zwaar en verschrikkelijk oordeel Gods, naardien er geen scherper plaag noch bezoeking van den Heere, immer over een volk zijn kan, dan dat de Heere zonde met zonde kastijdt, en Zijn Geest en genade van een volk wegneemt. O! dan staat het naaste en schrikkelijkste *wee* voor de deur, want dan roept God een land of volk toe: *wee! wee hun! als ik*

van hen zal geweken zijn! (2) maar behalve alle deze geestelijke oordeelen, komt God in Zijnen regtvaardigen toorn en grimmigheid, ons land tegenwoordig ook zwaar slaan en bezoeken, met de roede van lichamelijke oordeelen, als daar zijn, gelijk die van 's Lands hooge overheden, in den Bededagsbrief genoemd worden: die zware oorlogen, die reeds sedert eenige jaren geduurd hebben, tusschen de voornaamste Mogendheden van Europa, en die zich, hoe langer hoe verder uitbreiden, en mogelijk van dit jaar, nog schrikkelijker en bloediger zullen zijn dan te voren, zoo God het niet genadiglijk verhoedt. Die verslindende oorlogen zijn ook een zwaar oordeel Gods over ons land, (a) wegens hetgene onze *commercie* en *scheepvaart* daarbij reeds geleden hebben, en nog verder naar alle gedachten bij staan te lijden, tot groot bezwaar van het land en deszelfs inwoners. (b) Wegens de schade, die onze staat daardoor reeds heeft geleden, in hunne barriere of voormuur, waarvan de roofzuchtige franschen, in het voorleden jaar, behalve andere plaatsen van minder gewigt, reeds drie voornamen sterke vestingen hebben weggenomen, namelijk: IJperen, Meenen en het fort de Knokke, welke zij nog beden in hun bezit houden, waardoor onze barriere aan dien kant, tegen het geweld van onze magtige vijanden, aanmerkelijk verzwakt is. (c) Wegens de *zware kosten*, die wij tot ondersteuning onzer bondgenooten, volgens de traktaten, in het zenden van magtige hulptroepen, reeds genoodzaakt zijn geweest te maken, en die alreeds verscheiden millioenen bedragen, tot groot bezwaar van ons land. (d) Wegens het hand over hand toenemend *gevaar*, dat ons land, zoo het de Heere niet genadig verhindert, ook eerlang in eenen zeer verderfelijken oorlog staat ingewikkeld te worden, als wanneer het met ons wel zeer droevig en ellendig zou kunnen afloopen, en ons land zeer spoedig aan zijnen ondergang zou kunnen komen, want het ziet er tegenwoordig meer dan ooit zeer gevaarlijk uit.

Hier benevens heeft de Almagtige God ons land van dezen winter, weder zeer zwaar bezocht en *geslagen*, met eene schrikkelijke *pestilentie*, of *sterite* onder het *rundvee*, zoodanig, als ik niet weet dat

ooit te voren, zoo vreesselijk of geweldig meer onder ons gezien of gehoord is: dat in zoo korten tijd, door zulk een zichtbaar oordeel Gods, zulk eene verbazende menigte van rund-vee, het gheele land door is weggerukt. — Ik weet met genoegzame zekerheid, dat alleen in weinige weken, alleen in het dorp Zoeterwoude, wel drie duizend koe-beesten, van de beste die in ons land gevonden worden, door de verschrikkelijke pestilentie zijn weggerukt. En dewijl dit zwaar oordeel Gods, thans genoegzaam het gheele land door ontstoken is, wat moet er dan niet eene ontelbare menigte van kostelijke beesten, alreeds gestorven zijn! en de Heere God weet, hoe weinig vee ons hier te lande zal overgelaten worden, want het sterft er dagelijks nog even zeer op aan, en de almagtige hand Gods is nog hoog opgeheven. Wat staan uit dat eene oordeel niet al droevige ellenden voor ons en ons land te volgen! (a) hoe staat het niet te duchten dat het gheele land haast van rund-vee zal ontbloot zijn, en dat de landerijen overal ledig en tot schade zullen liggen. (b) Wat zal het niet groot geld moeten kosten, uit andere landen weder eene zoo tallooze menigte vee te moeten halen, als hier in dit land noodig is! (c) Wie weet of de Heere die nieuwe beesten dan niet wederom in Zijnen toorn zal wegrukken; en laten de pestilentiën, gelijk te voren, jaren achtereen aanhouden! (d) Hoe menig huisman zal daardoor niet verarmd, ja zelfs door bedorven worden! Hoe menig land-heer zal er niet de grootste schade door lijden! Wat zal het gemeene land er zelfs niet grootelijks aan inkomsten door verliezen! (e) Wat staat er voor alle de inwoners des lands, niet een zeer duren tijd, en ander groot ongemak uit te verwachten! Begint men dat niet reeds het gheele land door merklijk te gevoelen? En wie weet wat nog het einde hiervan zijn zal! (f) Kan de Heere niet zelfs die pestilentie, ook haast doen overslaan tot ons ander vee, tot schapen, paarden enz. en halen die ook weg? (g) Ja, kan Hij Zijne hand, ook niet haast uitstrekken tot de menschen, en slaan die ook met den geesel der pestilentie, dat er zoo vele, en meer duizenden menschen sterven, als er nu beesten gestorven zijn, en nog dagelijks sterven? O! is dit

dan niet een zeer zichtbaar, zwaar en droevig oordeel Gods, over ons en ons land? Mag men hier ook niet wel zeggen: *Heere! Gij hebt ze geslagen*. Voegt hierbij zoo vele andere zware oordeelen Gods, waarmee ons land tegenwoordig zoo geslagen en bezocht wordt! van *slechte tijden* en *neringloosheid*, het geheele land door; *verval in koopmanschap*, en verloop van allerlei handwerken, die voormaals onder ons zoo plegen te floreren, en zoo veel rijkdom en welvaart in het land bragten; van zoo vele drukkende lasten en *belastingen*, als tot 's Lands onderhoud vereischt worden, die niet alleen duurzaam blijven, maar van jaar tot jaar gedurig merkelyk vermeerderd worden, zonder eenige de minste hoop van herstel, voor het toekomende. Waar zal dat eindelyk nog naar toe gaan geliefden! bijzonder als de Heere ons laat vallen, in eenen langdurigen, kostbaren oorlog? Het is waar, men zal zeggen, er is nog geld, en rijkdom genoeg in het land; maar (a) het is zeker, dat geld en die rijkdom welke er nu nog onder ons is, is tegenwoordig niet half zoo veel waardig, dan het te voren voor een honderd jaren wel zoude geweest zijn; eensdeels wegens het algemeen verloop in alles, de duurte van alles, en de menigvuldige lasten en schattingen die er van alle dingen op te brengen zijn. Anderdeels, wegens de verschrikkelijke verdorvenheid van weelde, pracht en hovaardij, die nu algemeen bij klein en groot de overhand verkregen heeft, waardoor de menschen nu met eens zoo veel geld, indedaad veel armer zijn dan te voren, met half zoo veel geld en goed. (b) En wat meent gij, dat er aan de rijkste goud-mijn met er tijd geen uitputten is, en dat een oud, rank schip, met er tijd, niet wel zoo belast en overladen kan worden, dat het in den grond zinkt? De meeste rijkdom van Nederland bestaat enkel in 's Lands schulden. Als God nu eindelyk, door den tijd, het land eens zoo zwaar slaat, dat het niet meer magtig is, zijne schulden of uitgiften te betalen, dat met er tijd al heel ligt zou kunnen gebeuren, wat zal er dan wezen van onzen kostelijken rijkdom; en wat zullen wij dan uitvoeren met onze schoone papieren? — O menschen! ziet dan toch eens hier! en laten wij eens onze oogen

openen, hoe de hand des almachtigen Gods nu tegen Nederland is opgeheven, en hoe Hij hetzelfde nu aan alle kanten slaat, met den fellen geesel Zijner oordeelen! — Niet te vergeefs stond daar, in het voorleden jaar, die schrikkelijke Comeet of staartster, alle avonden een tijd lang voor onze oogen. Nu zien wij heden voor onze oogen, of dat maar losse, gemeene en natuurlijke teekenen zijn, daar men geen acht op moet nemen, noch waardoor men iets kwaads te vreezen heeft. Gewoonlijk zijn diergelijke teekenen, droevige voorboden van Gods nakende oordeelen en bezoeking; en ik vrees zeer dat God ons deze waarheid nog al nader en verder zal leeren.

2. Maar had God het Joodsche volk, niet slechts zoo *geslagen*, met Zijne oordeelen; maar hetzelfde ook *verteerd*, gelijk wij gezien hebben; o! hoe waarachtig moet dat ook niet getuigd worden van ons Nederland. De Heere heeft ons in Zijne regtvaardige grimmigheid, ook alreeds merkelyk, en sedert een geruimen tijd herwaarts als verteerd. Het is met ons land gegaan even als met een ziek teeringachtig mensch. Wij zijn in eere, hoogheid, magt, vermogen en welvaart, van jaar tot jaar al ongevoelig verminderd en afgenomen; de kracht van 's Lands voorspoed en welvaart, is allengskens grootelijks verteerd en verzwakt; er ligt een verborgen oordeel Gods, en eene verteerende motte in alles, niettegenstaande alle die verschrikkelijke weelde, pracht en hovaardij, die alomme in het land heerscht. — Door die hovaardij en overdaad zelfs *verteert* God ons; daarmee verkwisten wij Zijne zegeningen en voorspoed; en zoo zijn wij nu op den regten weg, om haast te worden een kaal, beroofd en geplunderd volk. Met dagelijks groote vuren op de haardstede te stoken, komt men haast ten einde van turf en hout. Nu moet Nederland, in alle weelde domineren, tot dat het zal uitgedomineerd zijn. Nu moet klein en groot in prachtige koetsen rijden, tot dat het alles wederom zal te voet gaan, en men geen onderscheid meer zal kunnen zien tusschen den knecht en den Meester; de mot teert zoo lang, in het kostelijke laken, tot dat het laken in stukken en brokken van malkanderen valt.

Maar, hoe *verteert* de Heere God ons ook niet! in onzen Godsdienst en geestelijken kerk-staat. — O, wij hebben het immers van dezen dag gehoord, tot welk eene schrikkelijke ellende en verderf Nederlands kerk tegenwoordig gekomen is. De zonde heeft alreeds bijna alle geest, kracht en leven in de kerk verteerd, en ons bijna niet anders overgelaten, dan een dor en uitgeteerd geraamte zonder geest; een hoop geesteloze Predikanten; geesteloze predikatiën, geesteloze ordannantiën, geesteloze gemeenten, scholen enz. Ziet! dit alles is ons toegezonden, van de hand des Heeren; van den heiligen, regtvaardigen toorn Gods. Dit alles zijn de bittere vruchten, van onze langdurige en onverbeterlijke zonden, waarmede gansch Nederland nu zoo vele jaren, tegen den allerhoogsten God gezondigd heeft, niet willende hooren naar Zijne stem, en weigerende te wandelen in Zijne wegen.

3. Maar, hoe zijn wij, onder dat alles, toch nu gesteld geliefden! o! niet anders, dan oudtijds het Joodsche volk! zoo als dezen zich gedroegen, onder Gods slaande en *verteerende* hand, alzo doen wij, en gansch Nederland tegenwoordig nog even eens. Wij hebben, van alle die zware kastijdingen en oordeelen Gods, tot heden toe, nog in het minst *geene pijn gevoeld*. (a) Wij hebben ons des Heeren toorn, en alle Zijne bezoeken, niet eens ter harte genomen; wij hebben er naauwelijks eens opgemerkt, noch er acht op gegeven. (b) Wij hebben die slaande en *verteerende* hand Gods, tot hiertoe ganschelijk versmaad; wij hebben den almachtigen God, tot hiertoe laten toornen en slaan, zoo veel het Hem belieft. (c) Wij hebben er geene smart van gevoeld; wij hebben er ons niet hartelijk over bedroefd, noch het minste berouw, over onze zonden getoond, (d) Maar wij zijn, wij allen, Overheden, kerkelijken, gemeenen, jongen en ouden, even diep gerust en zorgeloos, tot hiertoe, in onze zonden blijven leven. Wij hebben ganschelijk *geweigerd de tucht aan te nemen*. (a) Wij haten die tucht en de Wet Gods, meer dan eenig ding. (b) Wij houden ze voor zwaarhoofdige Predikers, voor fijnen en femelaars, die veel van tucht en reformatie, tot ons spre-

ken. (c) Wij werpen de tucht en bestraffing, hoe langer hoe wijder en verder van ons af, en willen er niet eens van hooren. (d) Wij maken het, van jaar tot jaar, al gedurig slimmer en erger; dat onder ons vervallen en verdorven is, dat blijft staan, zoo als het is, en wij verderven alle dagen, hoe langer hoe meer. Ja wij hebben *onze aangezigten ook harder gemaakt, dan een steenrots*. (a) O! Nederland is niet alleen, geheel ongevoelig en verstokt geworden, onder alle Gods oordeelen, en in het midden van alle deszelfs ellenden, zoodat niemand zich de verbrekingen Jozefs aantrekt, zelfs de vromen, die er nog zijn helaas! wat ziet men bij hen eene aller diepste zorgeloosheid en verstoktheid! het is, of er geen toorn; noch oordeelen Gods, op het land lagen, maar of alles wel, en zeker met ons was. (b) Maar het volk van Nederland is heden, ten uitersten hardnekkig en onbeschaamd geworden in het zondigen; alle zonden worden maar openlijk, en vrij uit onder ons bedreven. Honderden van ongeregtigheden zijn door de langdurige gewoonte, hij ons zoo diep in geworteld en ingekankerd, dat zij niet eens meer, voor zonden erkend, maar met de uiterste onbeschaamheid, het gansche land door gieriglijk bedreven worden (c). Ja wij spotten met God, Godsdienst, Woord, Predikanten, vermaningen, bestraffingen enz.; en het volk roept: *de Heere ziet het niet, en de God Jakobs merkt het niet* (d). Ieder inwoner draagt in zijnen boezem een hart, dat harder is, dan eene steenrots; dat door alle Gods bedreigingen en oordeelen, en door duizend prediciën, in het allerminste, niet gebogen, noch vermurwd kan worden (e). En bij dit alles, zijn wij nog zoo verhard en onbeschaamd, en hebben zoodanig een hoeren voorhoofd aangenomen, dat wij nog vragen durven: welk kwaad hebben wij toch gedaan? ieder inwoner denkt van zich zelve, dat hij wel een deugdelijk goed mensch is; dat hij een Godsdienstig leven leidt, en dat zijne zonden maar ligte struikelingen en zwakheden zijn; dat, indien al het volk in het land zoo leefde, God Zijnen toorn en oordeelen weldra, van ons zonde wegnemen.

Eindelijk, wij hebben tot heden toe, ook *geweigerd ons te bekeeren* (a). Niemand wil van zijne

zonden afstand doen; niemand wil zich daar henen schikken, met zijn hart, tot opregte boete en berouw: noch Overheden, noch kerkelijken, noch gemeenen, niemand wil een hand leenen, aan de reformatie of verbetering van hetgene, sedert zoo langen tijd, in den staat, in de kerk, in de scholen, in de huisgezinnen, in het hart, in het leven en wandel ontsteld en bedorven is. (b) Wij begeeren allen te blijven zoo als wij zijn, en niet anders te doen en te leven dan te voren. De een legt het hierop, de ander ander legt het daarop; kortom, Neerlands waarachtige praktijk is heden dus geworden: »liever land en ziel en alles verloren, dan de zonde verloren; »liever *verteerd* en verdelgd te worden, dan gereformeerd en bekeerd te worden; en willen de Leeraars daar »wat tegen roepen en prediken, zij mogen dat doen, zoo »veel en zoo lang zij willen; het is zoo hun ambt en plicht; »maar ons aanbelangende, hetgene zij tot ons spreken, »in den Naam des Heeren, wij zullen naar hen niet hoo- »ren enz.; een deel uitwendige zedigheid en godsdienstigheid; of een deel schoone gevoinsheid, en gepleisterde Godzaligheid, daarmede zullen zij zich te vreden »moeten houden, maar meer, of anders denken wij daar »niet aan te doen." — Ziet daar geliefden! dat is zoo de waarachtige staat en gesteldheid van ons Land; en die er anders over oordeelen, die hebben deze dingen, nog nooit in het regte licht aanschouwd. He- laas! wat staat hier toch nu anders van te wachten, indien dit voortaan zoo onder ons voortgaat, dan dat ons Land door een regtvaardig oordeel Gods, alzo zekerlijk en haastig zal te gronde gaan, en wij allen te zamen, eeuwig zullen verloren raken, als er een almachtig, heilig en regtvaardig God, daarboven in den hemel leeft? — O! het is de uiterste dwaasheid en zinneloosheid, indien wij daarvan nog andere gedachten zouden maken; wij hebben deze waarheid in de verklaring, klaar genoeg gezien. O! of de ontfermende God, de Vader der barmhartigheid, dien wij door onze zonden, zoo lang en schrikkelijk vertoornd hebben, dan nog heden, naar Zijne grondelooze genade; ons dit alles eens wilde op het hart drukken, en onder ons van den hemel uitstorten, den Geest

van ware boete en bekeering! dat wij Hem, in der waarheid, met een gebroken hart mogten te voet vallen, en wij ons in stof en asche voor Hem mogten vernederen! er is voor ons, en voor alle de inwoners des Lands, maar een eenige weg of middel, om den toorn Gods te verzoenen en genade te verwerven; om Land en Kerk, ziel en ligchaam en alles nog voor een geheel bederf te behouden. Och! dat de Heere hiertoe Zijnen Geest wilde geven! dat wij, met alle de inwoners des Lands, dit eenig middel onzer behoudenis dan nog eens, zonder langer verzuim of uitstel, mogten gaan aanvangen, en met derdaad in het werk stellen! hetzelfde bestaat hierin, mijne vrienden! dat wij allen gezamenlijk een ieder voor zijn hoofd (1) eene regte pijn komen *te gevoelen* van Gods slaande en *verteerende* hand; dat wij ons, van gansch harte daarover smartelijk bedroeven en berouw hebben, dat wij den Heere onzen God, door onze zonden, zoo lang en zoo schrikkelijk vertoornd hebben enz. (2) dat wij niet langer *weigeren de tucht aan te nemen*, en Gods straffen, dreigementen, vermaningen, wetten en geboden, niet langer verachten en verwerpen; maar dat wij ons in alle vreeze en ootmoed, daaronder nederleggen, en ons van den Heere gewillig laten tuchtigen. (3) Dat wij ons onbeschaamd hoeren voorhoofd, ons hard en *steen*en hart, geheel van ons wegwerpen, en in deszels plaats een week, gebroken, nedrig en vleesch hart aannemen; dat wij ons, in ware schaamte en ootmoed over onze zonden voor God verootmoedigen. (4) Dat wij ons, in ware opregtheid, zonder langer vertoeven, van alle onze zonden, *tot God bekeeren*. Dit laatste stuk is breeder voorgesteld in mijne leerede over Ezechiël XXXIII: 11, *bekeert u! bekeert u, van uwe booze wegen! want waarom zoudt gij sterven, o huis Israëls? Amen.*